

UTJECAJ BREXITA NA GOSPODARSTVO UJEDINJENOG KRALJEVSTVA VELIKE BRITANIJE I SJEVERNE IRSKE

Štambuk, Marin

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:064619>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
POSLOVNI ODJEL
STRUČNI STUDIJ UGOSITITELJSTVA

MARIN ŠTAMBUK

UTJECAJ
BREXITA NA GOSPODARSTVO
UJEDINJENOG KRALJEVSTVA VELIKE
BRITANIJE I
SJEVERNE IRSKE

ZAVRŠNI RAD

Karlovac, 2022.

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
POSLOVNI ODJEL
STRUČNI STUDIJ UGOSITITELJSTVA

MARIN ŠTAMBUK

**UTJECAJ
BREXITA NA GOSPODARSTVO
UJEDINJENOG KRALJEVSTVA VELIKE
BRITANIJE I
SJEVERNE IRSKE**

ZAVRŠNI RAD

Kolegij: Osnove ekonomije II

Mentor: mr. sc. Ivana Varičak, v. predavač

Matični broj studenta: 0248071285

Karlovac, rujan
2022.

SAŽETAK

Brexit je skraćenica od dvije engleske riječi: 'Britanija' i 'izlaz' i odnosi se na proces povlačenja Ujedinjenog Kraljevstva (UK) iz Europske unije (EU). Brexit uključuje proces pregovaranja o novim trgovinskim sporazumima, pravilima registracije građana, granicama itd. Članak 50. ugovora o Europskoj uniji regulira proces povlačenja svake države članice . U ovom radu prikazani su učinci te posljedice brexita na Ujedinjeno Kraljevstvo. Ekonomisti predviđaju da će Brexit imati štetne neposredne i dugoročne učinke na gospodarstva UK-a. Konkretno, postojao je široki konsenzus među ekonomistima i u ekonomskoj literaturi da bi Brexit smanjio dohodak po glavi stanovnika Ujedinjenog Kraljevstva srednjoročno i dugoročno te da bi sam referendum o Brexitu oštetio gospodarstvo.

Ključne riječi: Ujedinjeno Kraljevstvo, Europska unija, makroekonomski pokazatelji, analiza, gospodarstvo

SUMMARY

Brexit is an abbreviation of two English words: 'Britain' and 'exit' and refers to the withdrawal process of the United Kingdom (UK) from the European Union (EU). Brexit involves the process of negotiating new trade deals, citizen registration rules, borders, etc. Article 50 of the Treaty of the European Union regulates the withdrawal process of any Member State. This paper presents the effects and consequences of Brexit on the United Kingdom. Economists expected Brexit to have adverse immediate and long-term effects on the economies of the UK and at least part of the EU27. In particular, there was broad consensus among economists and in the economic literature that Brexit was likely to reduce UK real income per capita in the medium to long term and that a Brexit referendum itself would damage the economy.

Key words: United Kingdom, European Union, analysis, economy

SADRŽAJ

1.	UVOD	1
1.1.	Predmet i cilj rada	1
1.2.	Izvori podataka i metode prikupljanja podataka.....	2
1.3.	Sadržaj i struktura rada	2
2.	MAKROEKONOMSKI INDIKATORI	3
2.1.	Inflacija, nezaposlenost i bruto domaći proizvod.....	3
2.2.	Vanjskotrgovinska razmjena.....	6
3.	REFERENDUM O ČLANSTVU UJEDINJENOG KRALJEVSTVA U EUROPSKOJ UNIJI	9
3.1.	Period pregovora članka 50	12
3.2.	Pregovori o Brexitu	13
3.3.	Građanska prava	14
3.4.	Građani Europske Unije u Ujedinjenom Kraljevstvu	14
3.5.	Financijska nagodba za Brexit	14
3.6.	Sjevernoirska granica	16
3.7.	Opći izbori u lipnju 2017.....	17
3.8.	Referendum o neovisnosti Škotske.....	18
4.	ARGUMENTI ZA I PROTIV BREXITA	20
4.1.	Prednosti Brexita	21
4.2.	Nedostaci Brexita	23
5.	EKONOMSKA REAKCIJA NA BREXIT	25
5.1.	Prednosti	26
5.2.	Trgovina Ujedinjenog Kraljevstva i Eurospke unije nakon Brexita	27
5.3.	Norveški model	28
5.4.	Švicarski model.....	29
5.5.	Kanadski model: Sporazum o slobodnoj trgovini	29
5.6.	WTO.....	31
5.7.	Utjecaj na SAD	32
6.	POUKE BREXITA.....	33
6.1.	Tko je sljedeći za izlazak iz EU?	34
7.	ZAKLJUČAK.....	35
	POPIS LITERATURE	36

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Europska unija ima gospodarski plan koji nastoji promicati kroz jedinstveno tržište, između ostalih interesa. Države članice slobodno trguju unutar unije zbog uklanjanja trgovinskih prepreka prema carinama Unije. Europska unija također ima kolektivni pristup vanjskoj trgovini. Brexit je promijenio trgovinske odnose između EU-e i jedne od njegovih najvećih gospodarskih sila, U.K.

Izlazak velikog gospodarstva iz EU-e imale bi ogromne ekonomske učinke koje bi trebalo procijeniti kako bi se utvrdio njihov učinak i kako bi se pravilno prilagodili.

Neophodno je napomenuti da države članice imaju zajednička pravila i propise i trgovine, što pomaže ubrzanju gospodarskih aktivnosti u regiji. Izlazak članice znači da ta pravila ne vrijede, dakle mogući ekonomski učinci koje treba procijeniti. Budući da je bivša država članica, Ujedinjeno Kraljevstvo ima dalekosežne veze s unijom u širokom rasponu gospodarskih područja, što znači da nedostatak zajedničke strukture koja regulira gospodarske odnose između unije i zemlje može dovesti do značajnog poremećaja gospodarskih odnosa na štetu poduzeća, potrošača, zaposlenika i drugih relevantnih dionica. Gospodarstvo članica država bilo je snažno povezano s UK-om i obrnuto prije Brexita, što to implicira da bi svako odvajanje imalo duboke posljedice na obje strane. Ekonomski učinci su najrazorniji jer utječu na kvalitetu života u regiji, stoga postoji potreba da se razumjeti ih kako bi ispravno vratili Europsku uniju natrag na pravi put prije ovog događaja. Ekonomski učinci Brexita mogu se dobro razumjeti kroz istraživačke studije, naglašavajući potrebu da se provede dubinska analiza utjecaja britanskog povlačenja iz EU na gospodarstvo Ujedinjenog Kraljevstva.

S obzirom na definirani problem istraživanja izveden je predmet istraživanja, te za ovaj rad on podrazumijeva analizu povijesti UK ekonomije, događaja koji su doveli do Brexit referenduma kao i sam referendum, proizašle pobjednike i gubitnike referenduma te njegove sadašnje i očekivane utjecaje s pogledom na budućnost. Analizirat će se nedavna kretanja ključnih makroekonomskih kretanja UK ekonomije te usporediti Pre-Brexit i Post-Brexit eru, tj. prije i nakon referenduma.

Cilj istraživanja je ukazati na važnost i problematiku ekonomsko-političkih odluka, te njihov „domino efekt”, tj. međuovisnost država u današnjem globaliziranom svijetu. Poznat kao najveći razvod 21. stoljeća Brexit je jedan od najvažnijih ekonomsko-političkih događaja u nedavno vrijeme. Američki predsjednik Donald Trump pozdravio je Brexit kao pobjedu britanskog naroda. Angela Merkel smatra da Brexit vraća EU odnose korak unazad. Iako Europska unija nije globalna institucija ona pokušava odgovoriti na globalizacijske izazove, a sad se suočava sa prvim izlaskom neke članice. Moguće je da će primjer UK slijediti i drugi. Na taj način Brexit predstavlja globalizacijski izazov. Ciljevi istraživanja su: - ocijeniti strateški, ekonomski i politički utjecaj Brexita na Ujedinjeno Kraljevstvo i Europsku Uniju - uvidjeti ulogu UK kao zasebnog igrača na globalnom tržištu

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja podataka

Podatci za izradu ovog rada potječu iz stručne literature te s internetskih stranica, a kao metode prikupljanja koristile su se metoda analize u kojoj se istražuje i objašnjava stvarnost informacija raščlanjivanjem onih složenih na njihove jednostavnije dijelove i elemente, metoda istraživanja za stolom putem koje se preko tuđih podataka došlo do određenih zaključaka i statistička metoda kojom su određeni podaci prikazani i objašnjeni pomoću tablica i grafikona.

S obzirom na probleme, predmet te ciljeve istraživanja metodologija završnog rada će obuhvaćati teorijski i empirijski dio. U teorijskom dijelu će se koristiti povijesna metoda, metode deskripcije i komparacije, metode indukcije i dedukcije, te metode analize i sinteze. U empirijskom dijelu će se koristiti statističke metode pomoću kojih će se ispitati zadane istraživačke hipoteze.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Rad se sastoji od uvoda u kojemu se okvirno objašnjava tema rada, glavnog dijela gdje se detaljno razrađuje tema i njezina analiza te osobnog zaključka koji je popraćen popisom literature, slika, tablica i grafova.

2. MAKROEKONOMSKI INDIKATORI

Ovo poglavlje daje kratki pregled kretanja makroekonomskih varijabli Ujedinjenog Kraljevstva (inflacije, nezaposlenosti i realnog BDP-a) te prikazuje najvažnije trgovinske partnere Ujedinjenog Kraljevstva.

2.1. Inflacija, nezaposlenost i bruto domaći proizvod

Inflacija predstavlja povećanje opće razine cijena u određenom vremenskom razdoblju koje podrazumijeva cijelo gospodarstvo. U tržišnom gospodarstvu uvijek je moguća izmjena cijena dobara i usluga. Inflacija se dešava kada dođe do općeg porasta cijena, a ne samo specifičnih artikala; to znači da je trenutno moguće kupiti manje toga za 1 kunu nego što je bilo moguće u prošlosti. Porast cijena može se mjeriti različitim indeksima cijena, a najrasprostranjeniji su indeks potrošačkih cijena, indeks proizvođačkih cijena i deflator domaćeg proizvoda.¹ Stopa inflacije se računa kao godišnja promjena u općem cjenovnom indeksu.

Deflacija je pojam suprotan inflaciji, te podrazumijeva kontinuirano smanjenje razine cijena. Na grafu 1 prikazana je razina inflacije od 1989. do travnja 2022. Godišnja stopa inflacije u Ujedinjenom Kraljevstvu skočila je na 9% u travnju, najvišu razinu od 1982., potaknuta rastom cijena električne energije, plina i drugih goriva, motornih goriva i rabljenih automobila, što je još jedan znak da životni standard potrošača i dalje pada. Uspoređuje se sa stopom od 7% u ožujku i predviđanjima od 9,1%. Najveći pritisak na povećanje imali su troškovi stanovanja i komunalnih usluga (19,2% prema 7,7%), nakon povećanja gornje granice za cijene energije Ureda za tržište plina i električne energije. Cijene električne energije porasle su 53,5%, plina 95,5%, a tekućih goriva 113,9%. Troškovi prijevoza također su nastavili rasti (13,5% prema 13,4%), pri čemu su prosječne cijene benzina dosegle rekord od 2.01 funte po litri u travnju, u usporedbi sa 1.47 funte po litri godinu dana ranije². Inflacija se također ubrzala za restorane i hotele (7,9% prema 6,9%) te

¹ Wasserbauer, B.: Osnove ekonomije, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2007., str. 253

² Trading Economics <https://tradingeconomics.com/united-kingdom/gasoline-prices> (pristupljeno 3. rujna 2022.)

hranu i bezalkoholna pića (6,7% prema 5,9%). Na mjesečnoj razini potrošačke cijene skočile su 2,5%.

Graf 1. Graf inflacije u razdoblju 1989. – 2022.

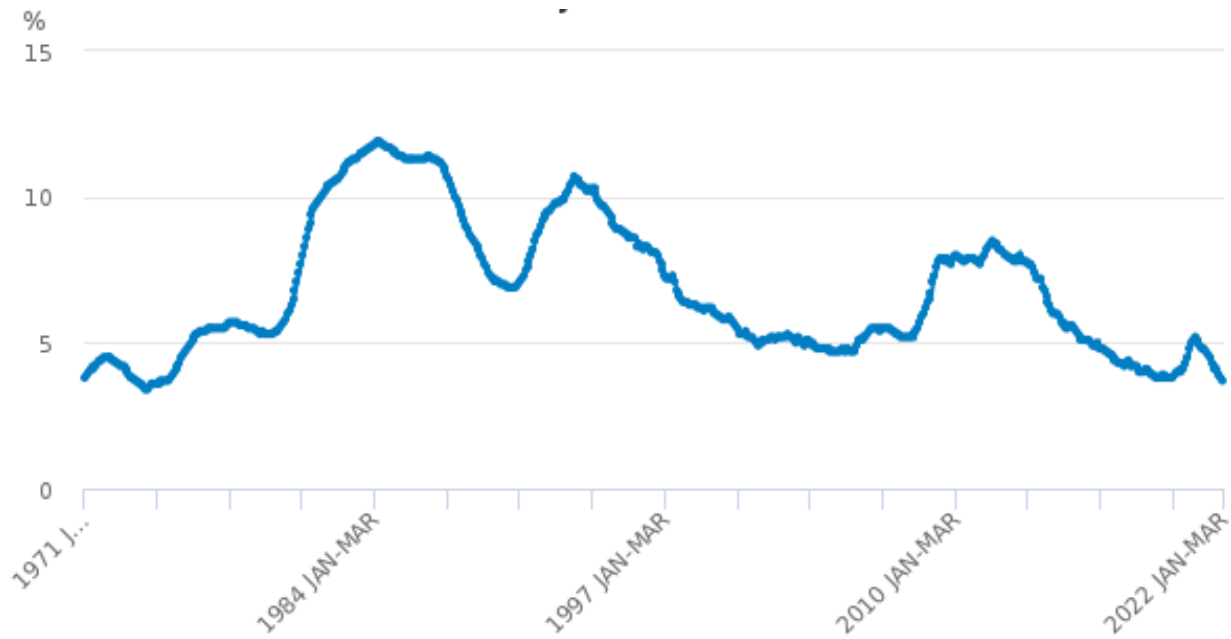
Izvor: La Moncloa <https://www.lamoncloa.gob.es/> (pristupljeno 05. lipnja 2022.)

Nezaposlenost je pojam koji se odnosi na pojedince koji su zapošljivi i aktivno traže posao, ali ga ne mogu pronaći. U ovu skupinu spadaju oni zaposlenici koji rade, ali nemaju odgovarajući posao. Obično mjerena stopom nezaposlenosti, koja se dijeli na broj nezaposlenih s ukupnim brojem ljudi u radnoj snazi, nezaposlenost služi kao jedan od pokazatelja ekonomskog statusa zemlje. Nezaposlenost može biti frikcijska, strukturna i ciklička.³

Na grafu 2 prikazana je stopa nezaposlenosti u period od 1971. do 2022. godine.

³ BeniĆ, Đ.: Makroekonomija, ŠK, Zagreb, 2016., str.284

Graf 2: Stopa nezaposlenosti u razdoblju 1971. – 2022.

Izvor: Take profit, <https://take-profit.org/> (pristupljeno 05. lipnja 2022.)

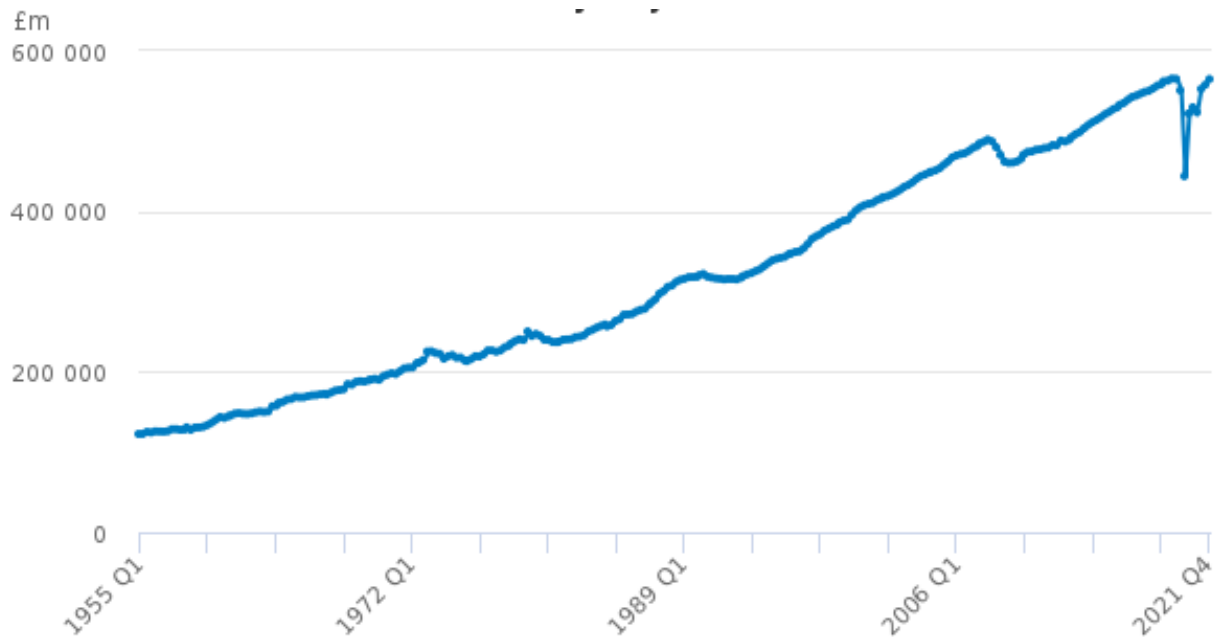
BDP je skraćenica za bruto domaći proizvod, vrijednost svih roba i dobara jedne države koji su proizvedeni u jednoj godini. Bruto domaći proizvod prikazuje vrijednost izraženu u novčanim jedinicama. Izražava se u tijeku proizvodnje te je bitno napomenuti da su u BDP uključeni samo oni proizvodi i usluge namijenjeni za daljnju preradu. Prema Samuelsonu BDP je mjera ukupne proizvodnje odnosno mjera tržišne vrijednosti svih finalnih dobara I usluga proizvedenih u jednoj državi u godinu dana.⁴

Razlog zbog kojeg postoji BDP i zašto je veoma bitno njegovo kalkuliranje je dobiti točan uvid u gospodarsku aktivnost države.

Nacionalna proizvodnja UK je konstantno rasla nakon razdoblja svjetskog rata, te danas (2018.) ona iznosi 527 milijardi funti, što predstavlja 4.5% svjetske ekonomije. Na grafu 3 prikazana je stopa BDP-a u periodu od 1955. do 2021. godine te se može uočiti porast sve do kraja 2021.

⁴ Samuelson, P.A.; Nordhaus, W.D.: Ekonomija, Mate, Zagreb, 19. izdanje, str. 370

Graf 3: BDP Ujedinjenog Kraljevstva u razdoblju 1955. - 2021.

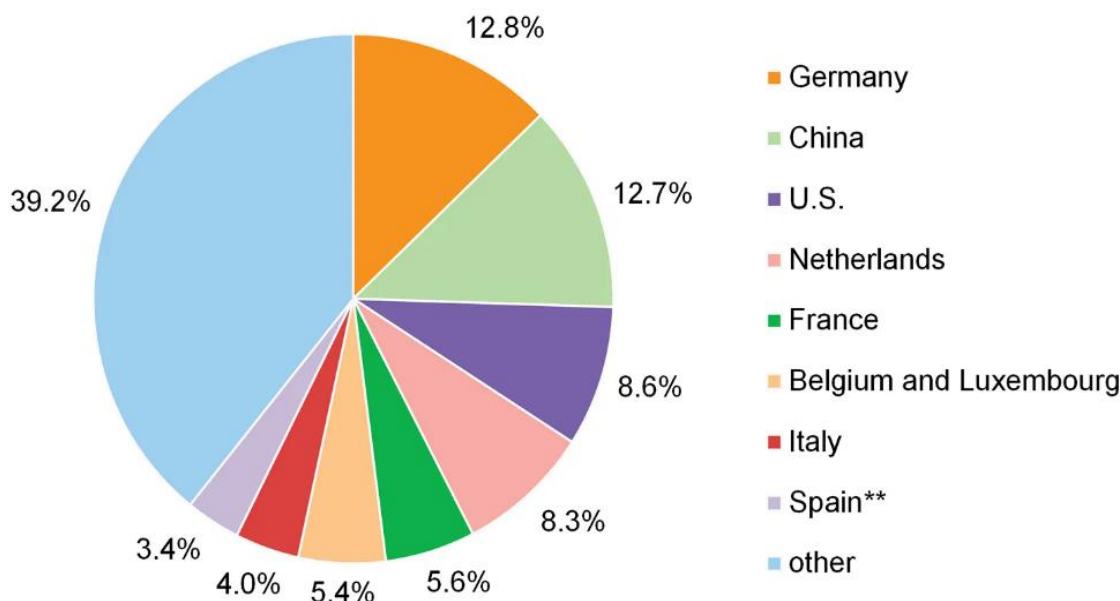
Izvor: Take profit: <https://take-profit.org/> (pristupljeno 05. lipnja 2022.)

2.2. Vanjskotrgovinska razmjena

Sve veći udio u trgovini Ujedinjenog Kraljevstva je s drugim razvijenim zemljama. Ulazak u Europsku gospodarsku zajednicu uzrokovao je veliku preorijentaciju trgovinskih tokova. Početkom 21. stoljeća otprilike polovica cjelokupne trgovine odvijala se s partnerima Ujedinjenog Kraljevstva u Europskoj uniji, iako su Sjedinjene Države ostale najveće pojedinačno izvozno tržište Ujedinjenog Kraljevstva i glavni dobavljač.⁵ Njemačka je bila vodeći dobavljač i drugo najvažnije izvozno tržište. Ostalo je otvoreno pitanje hoće li se trgovinski partneri Ujedinjenog Kraljevstva dramatično promijeniti kao rezultat Brexita (izlazak Britanije iz Europske unije), budući da je zemlja ušla u razdoblje ekonomske tranzicije 2020.

⁵ EU Commission, https://taxation-customs.ec.europa.eu/united-kingdom_en (pristupljeno 22. srpnja 2022.)

Graf 4. Top destinacije britanskog uvoza 2020.

Izvor: Britannica, <https://www.britannica.com/> 05.05.2022.

Uzimajući u obzir da se skoro pola BDP-a odnosi na trgovinu, ona je oduvijek bila značajna za ekonomiju UK, te prethodnih godina rastu izvoz također kao i uvoz. Glavni dio izvoza podrazumijeva strojeve, aparate, automobile te elektroničku opremu. Ujedinjeno Kraljevstvo uvozi oko 10% svojih prehrambenih proizvoda, te otprilike 33% strojeva i ostale transportne opreme. Grafičkim prikazima 4 i 5 je prikazano da više od 50% trgovine UK obavlja sa ostalima članicama Europske unije, SAD-om i Kinom, a oko 40% pripada drugim razvijenim državama (Japan, Južna Koreja, Turska, itd.) Njemačka je i dalje vodeći dobavljač, slijede je Kina, SAD, Nizozemska, Francuska, itd... SAD je najvažnije izvozno tržište, slijede ih Njemačka, Francuska, Nizozemska, Irska...⁶

Neke državne institucije podržale su ekonomske argumente Remainersa: guverner Bank of England Mark Carney nazvao je Brexit "najvećim domaćim rizikom za financijsku stabilnost" u ožujku 2016., a sljedećeg mjeseca Ministarstvo financija je projiciralo trajnu štetu gospodarstvu u bilo kojem od tri moguća nakon Brexita scenariji: članstvo u Europskom gospodarskom prostoru

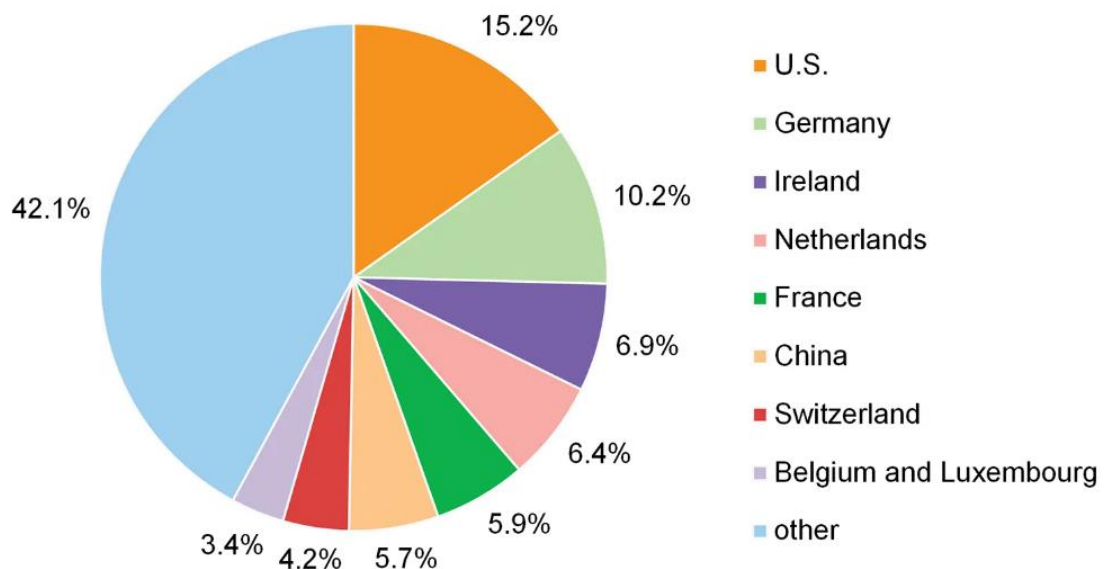
⁶ <https://obr.uk/box/the-initial-impact-of-brex-it-on-uk-trade-with-the-eu/> (pristupljeno 22. srpnja 2022.)

(EEA), dogovoreni bilateralni trgovinski sporazum i članstvo u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (WTO)⁷

Pristaše napuštanja skloni su odbacivati takve ekonomske projekcije pod oznakom "Strah projekta". Pro-Brexit organizacija povezana sa Strankom neovisnosti Ujedinjenog Kraljevstva (UKIP), koja je osnovana da se protivi članstvu u EU, odgovorila je rekavši da je "najgori scenarij Ministarstva financija od 4300 funti po kućanstvu jeftina cijena za obnovu nacionalne neovisnost i sigurne, sigurne granice."⁸

Graf 5. Top destinacije britanskog izvoza 2020.

United Kingdom major export destinations (2020)*

Izvor: Britannica <https://www.britannica.com/> 05.05.2022.

Premda su oni koji podržavaju izlazak naglašavali pitanja nacionalnog ponosa, sigurnosti i suvereniteta, oni su također prikupili ekonomske argumente. Boris Johnson rekao je uoči glasovanja: "EU političari će lupati na vrata za trgovinski sporazum" dan nakon glasovanja, u svjetlu njihovih komercijalnih interesa. Laburistička skupina zajedno je sa grupom ekonomista u rujnu 2017. napisala izvješće u kojem se predviđa povećanje godišnjeg BDP-a od 7 posto, uz najveći dobitak najslabijim zarađivačima.

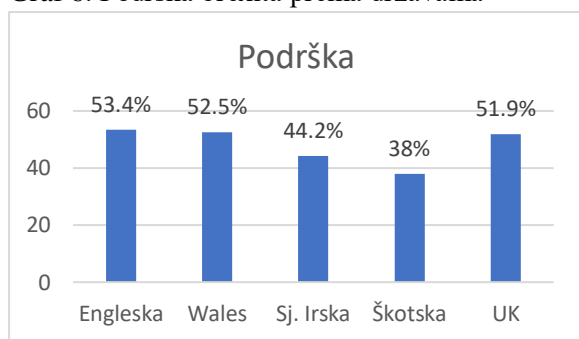
⁷ Parliament UK, <https://publications.parliament.uk/pa/cm201617/cmselect/cmtreasy/122/12205.htm#footnote-138>

⁸ Correos <https://www.correos.es/es/en/customer-service/customs-information/brexit> (pristupljeno 22. srpnja 2022.)

3. REFERENDUM O ČLANSTVU UJEDINJENOG KRALJEVSTVA U EUROPSKOJ UNIJI

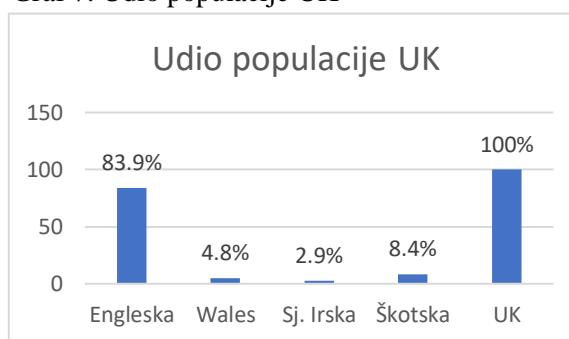
O izlasku iz Europske unije je na referendumu održanog u lipnju 2016. godine izjasnilo se 51,9% glasačkih listića, tj. 17,5 milijuna glasova, dok je za ostanak bilo 48,1%, tj. 16 milijuna.⁹ Odaziv je bio 72% glasača. Rezultati su zbrojeni na razini cijele Ujedinjenog Kraljevstva, međutim ukupni brojevi ne prikazuju znatne regionalne razlike: 53,5% glasača iz Engleske su podržali Brexit, u usporedbi sa manjim postotkom od 38% glasača iz Škotske.¹⁰

Graf 6. Podrška brexita prema državama

Izvor: samostalna obrada autora

Graf 7. Udio populacije UK

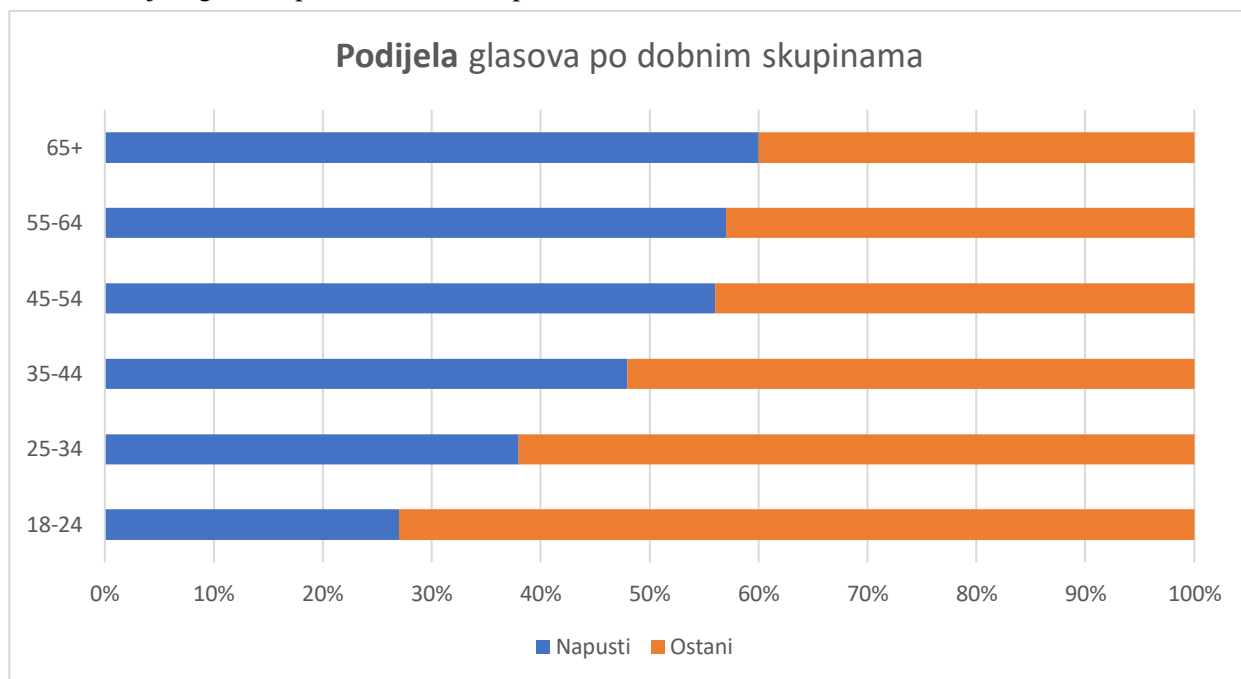

Izvor: samostalna obrada autora

⁹ BBC, https://www.bbc.com/news/politics/eu_referendum/results (pristupljeno 3. rujna 2022.)

¹⁰NY Times <https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/live/eu-referendum/the-final-tally-51-9-for-leave-48-1-for-remain/?mtrre>
f=www.investopedia.com&gwh=777F707E9CA53F6B5AA9CFCEB2DD064A&gwt=pay&assetType=PAYWALL
(pristupljeno 3. rujna 2022.)

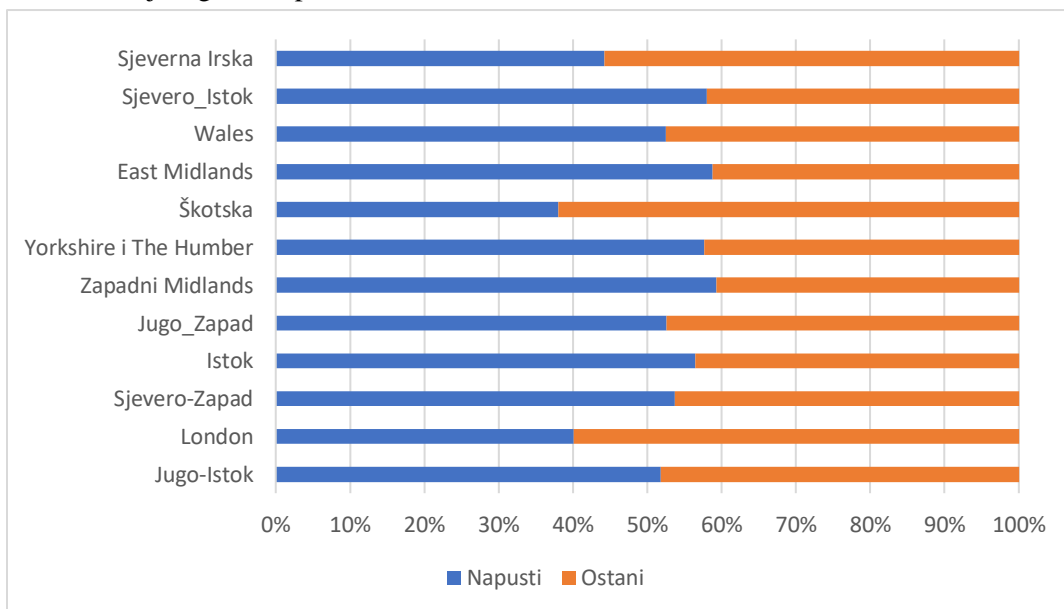
Graf 8: Podjela glasova prema dobnim skupinama

Izvor: samostalna obrada autora

S obzirom da se velika većina stanovništva Ujedinjenog Kraljevstva nalazi u Engleskoj, tamošnja je podrška utjecala na ishod u korist **za Brexit**. **Kada bi** glasovanje bilo izvršeno u Walesu, Sjevernoj Irskoj i Škotskoj, rezultat bi iznosio manje od 45% glasova za Brexit.

Graf 9: Podjele glasova prema sektorima

Izvor: samostalna obrada autora

Rezultat glasovanja bio je suprotan očekivanjima te je uzburkao globalno tržište, uzrokujući pad vrijednosti britanske funte, u odnosu na dolar, najnižu razinu u zadnjih 3 desetljeća. Tadašnji premijer Ujedinjenog Kraljevstva, David Cameron, najavio je abdikaciju sljedećeg dana. Na mjestu čelnika Konzervativne stranke i premijera zamijenila ga je Theresa May u srpnju 2016.

Finalan rezultat referendum bio je pod velikim utjecajem kampanja koje su se vodile tijekom njega. Kampanja zagovornika izlaska iz unije učinkovitije je pridobijela podršku stanovnika iscrpljenih gospodarskom, i zabrinutih imigrantskom krizom i motivirala ih za promjenu bolje od kampanje zagovornika ostanka u uniji.

Glavne poruke kampanje za izlazak bile su preuzimanje kontrole nad granicama tj. useljavanjem, donošenjem zakona i proračunskim novcem koji UK uplaćuje u proračun unije, dok je kampanja za ostanak apelirala na razumijevanje ekonomskih koristi od članstva u uniji i zadržavanja globalnog utjecaja UK-a kroz institucije EU-e. Ishod referendum o Brexitu bio je neizvjestan, što pokazuje i konačan rezultat.

U pogledu demografskih karakteristika, pokazalo se da su osobe koje su glasale za ostanak u Uniji mlađe, višeg stupnja obrazovanja, da više zarađuju i da je manja vjerojatnost da su bijelci. Politička orijentacija također je utjecala na odluku o Brexitu zagovornici ostanka u Uniji pripadali su skupini građana socijalno-liberalne orijentacije. Ukupno 80% onih koji su glasali protiv Brexita zagovara rodnu jednakost, gotovo jednako toliko zagovara jednakost u pogledu prava homoseksualnih i heteroseksualnih parova, dok ih je samo 20 posto za strogo kažnjavanje i smrtnu kaznu.

Za ostanak glasalo je 96% zastupnika u parlamentu iz reda laburista, a rezultat simpatizera je bio ravnomjerno podijeljen sa 64% glasova za ostanak i 36 za izlazak. Jasno je da su laburisti obavili loš posao u prezentaciji svoje perspektive građanima koji su inače na njihovoj strani¹¹

¹¹ The British Election Study Team, 2016; Swales, 2016

3.1. Period pregovora članka 50

Proces izlaza iz Europske unije je službeno počeo 29.3.2017., u trenu pokretanja članka 50. Lisabonskog ugovora sa strane Therese May. Velika Britanija je u početku imala rok od dvije godine od tog datuma sa svrhom pregovora o novim odnosima sa Europskom Unijom. Sljedeći prijevremene izbore 8.6.2017., Theresa May je ostala predstavnicom nacije. Naime, konzervativci nisu imali potporu potpune većine Sabora te sklopili dogovor s euroskeptičnom demokratskom unionističkom strankom. To je zatim Theresi May izazvalo probleme u usvajanju njenog sporazuma o povlačenju u parlamentu.¹²

Dana 25.11.2018., Europska unija i Velika Britanija su sklopili dogovor o povlačenju na 599 stranica, u kojem se raspravlja o pitanjima poput građanskih prava i irske granice. Parlament je po prvi puta glasovao o ovom sporazumu u utorak, 15. siječnja 2019. Zastupnici su glasovali 432-202 za odbijanje dogovora, što je bio najveći poraz vlade nedavnoj povijesti.¹³

Theresa May je 7.6.2019. dala ostavku na mjesto čelnice stranke, nakon što tri puta nije uspjela postići dogovor o kojem je pregovarala s EU-om, odobren od strane Donjeg doma. Sljedećeg mjeseca Boris Johnson, bivši gradonačelnik Londona te ministar vanjskih poslova, izabran je za premijera.

Johnson, tvrdokorni pristaša Brexita, vodio je kampanju o platformi za izlazak iz EU do roka u listopadu "Do or die" i izjavio je da je pripremljen izaći iz Europske unije iako nije dogovoreno. Dužnosnici UK i Europske unije bili su suglasni oko novog sporazuma o raskidu u listopadu. Glavna razlika od May-inog dogovora je u tome što je Irska backstop klauzula zamijenjena novim aranžmanom.

Još jedan povijesni trenutak dogodio se u kolovozu 2019. kada je Boris Johnson od kraljice Elizabete zahtijevao da suspendira rad parlamenta, počevši od sredine rujna sve do druge polovice listopada, što je dotična odobrila. Jedanaest sudaca Vrhovnoga suda Ujedinjenog Kraljevstva je jednoglasnom odlukom dana 24.9. proglasilo taj potez ilegalnim te ga je ukinulo.

¹² The Balance, <https://www.thebalance.com/brexit-consequences-4062999> (pristupljeno 22. srpnja 2022.)

¹³ Vlada UK, <https://www.gov.uk/government/publications/withdrawal-agreement-and-political-declaration> (pristupljeno 3. rujna 2022.)

Razdoblje pregovora također je dovelo do suočavanja britanskih političkih stranaka s vlastitim krizama. Zastupnici su u znak prosvjeda napustili i konzervativnu i laburističku stranku. Bilo je optužbi za antisemitizam u Laburističkoj stranci, a Corbyn je kritiziran zbog toga što se bavio tim pitanjem. U rujnu je premijer Boris Johnson izbacio 21 zastupnika jer su glasovali za odgodu Brexita.

Očekivalo se da će Ujedinjeno Kraljevstvo napustiti EU do 31. listopada 2019., ali je britanski parlament izglasao da prisili vladu da traži produljenje roka i također je odgodio glasanje o novom sporazumu. Boris Johnson je tada pozvao na opće izbore. Na izborima 12. prosinca, trećim općim izborima u manje od pet godina, Johnsonova konzervativna stranka osvojila je veliku većinu od 364 mjesta u Donjem domu od 650 mjesta.¹⁴To je uspjelo unatoč tome što je dobila samo 42% glasova, jer su njihovi protivnici bili podijeljeni između više stranaka.

3.2. Pregovori o Brexitu

Glavni britanski diplomat u pregovorima s Briselom je bio David Davis, zastupnik Yorkshirea, do 9. srpnja 2018., kada je podnio ostavku. Zamijenio ga je ministar stanovanja Dominic Raab na mjestu tajnika za Brexit. Raab je dao ostavku u znak prosvjeda zbog Mayinog sporazuma 15. studenog 2018. Sljedećeg ga je dana zamijenio ministar zdravstva i socijalne skrbi Stephen Barclay. bGlavni pregovarač za EU je Michel Barnier, francuski političar.

Ujedinjeno Kraljevstvo željelo je pregovarati o uvjetima svog povlačenja zajedno s uvjetima svog odnosa s Europom nakon Brexita. U ustupku koji su komentatori “za i protiv” Brexit-a shvatili kao znak slabosti, pregovarači iz Ujedinjenog Kraljevstva prihvatili su uzastopni pristup EU-e.

¹⁴ BBC, <https://www.bbc.com/news/election/2019/results> (pristupljeno 3. rujna 2022.)

3.3. Građanska prava

Jedno od politički najtežih pitanja s kojima se suočavaju pregovarači o Brexitu bila su prava građana EU-e koji žive u Ujedinjenom Kraljevstvu i građana Ujedinjenog Kraljevstva koji žive u EU-i.

Sporazum o povlačenju omogućuje slobodno kretanje građana EU-e i Ujedinjenog Kraljevstva do kraja prijelaznog razdoblja. Nakon prijelaznog razdoblja zadržali bi svoja boravišna prava ako nastave raditi, imaju dovoljno sredstava ili su povezani s nekim tko je zaposlen. Kako bi nadogradili svoj status prebivališta na stalni, morali bi podnijeti zahtjev zemlji domaćinu. Prava ovih građana mogu se naglo oduzeti ako Britanija propadne bez ratifikacije sporazuma.¹⁵

3.4. Građani Europske Unije u Ujedinjenom Kraljevstvu

Konzervativni protivnici amandmana tvrdili su da su jednostrana jamstva naštetila britansku pregovaračku poziciju, dok oni koji su za amandman, rekli su da se građani EU-e ne bi trebali koristiti kao "alati za pregovaranje". Navedeni su i ekonomski argumenti: dok se trećina stanovnika iz Ujedinjenog Kraljevstva u Europi umirovljenici, vjerojatnije je da će migranti iz EU-e biti zaposleni nego Britanci koji su rođeni u Velikoj Britaniji. Ta činjenica sugerira da migranti iz EU-e daju veći doprinos gospodarstvu od svojih kolega iz Ujedinjenog Kraljevstva.

3.5. Financijska nagodba za Brexit

"Zakon o Brexitu" financijski je dogovor kojega Ujedinjeno Kraljevstvo duguje Briselu nakon povlačenja.

Ugovor o povlačenju ne spominje konkretnu brojku, međutim je procijenjen na 33 milijardi britanskih funti. Totalni iznos uključuje financijski doprinos koji će Ujedinjeno Kraljevstvo dati

¹⁵ La Moncloa <https://www.lamoncloa.gob.es/> (pristupljeno 22. srpnja 2022.)

tijekom prijelaznog razdoblja, budući da će djelovati kao država članica EU-e i njenog doprinosa nepodmirenim proračunskim obvezama EU-e za 2020.

Ujedinjeno Kraljevstvo će također dobiti sredstva iz programa EU-e tijekom tranzicijskog razdoblja i dio svoje imovine na kraju tog razdoblja, što uključuje kapital koji je uplaćen u Europsku investicijsku banku (EIB).

Sporazum iz prosinca 2017. razriješio je ovu dugogodišnju zapreku koja je prijetila da potpuno izbací pregovore. Barnierov tim pokrenuo je prvi udar u svibnju 2017. objavom dokumenta u kojem se navodi 70-ak subjekata koje će uzeti u obzir prilikom iznošenja računa. Financial Times procjenjuje da će bruto iznos koji se traži biti 100 milijardi eura; bez određene imovine Ujedinjenog Kraljevstva, konačni račun bi bio "u području od 55 do 75 milijardi eura."¹⁶

U međuvremenu je Davisov tim odbio zahtjeve EU-e da podnese željenu metodologiju Ujedinjenog Kraljevstva za obračunavanje zakona. U kolovozu je za BBC rekao da se neće obvezati na cifru do listopada, roka za procjenu "dovoljnog napretka", u pitanjima kao što je zakon. Sljedećeg mjeseca rekao je Donjem domu da bi se pregovori o zakonu o Brexitu mogli nastaviti za cijelo vrijeme trajanja pregovora.

Davis je ovo odbijanje predstavio Domu lordova kao pregovaračku taktiku, ali domaća politika vjerojatno objašnjava njegovu suzdržanost. Boris Johnson, koji se zalagao za Brexit, nazvao je procjene EU-e "iznuđivačkim" 11. srpnja 2017.

Međutim, u svom govoru u Firenci u rujnu 2017. May je rekla da će Ujedinjeno Kraljevstvo "poštivati obveze koje smo preuzeli tijekom razdoblja našeg članstva".¹⁷ Michel Barnier potvrdio je novinarima u listopadu 2019. da će Britanija platiti ono što duguje.

¹⁶ Investopedia <https://www.investopedia.com/terms/b/brexit.asp> (pristupljeno 22. srpnja 2022.)

¹⁷ Vlada UK <https://www.gov.uk/government/speeches/pms-florence-speech-a-new-era-of-cooperation-and-partnership-between-the-uk-and-the-eu> (pristupljeno 3. rujna 2022.)

3.6. Sjevernoirska granica

Novi sporazum o povlačenju zamjenjuje kontroverznu Irsku odredbu o povlačenju s protokolom. Revidirani sporazum kaže da će cijela Ujedinjeno Kraljevstvo napustiti carinsku uniju EU nakon Brexita, ali će Sjeverna Irska slijediti propise EU-e i zakone o PDV-u, kada je u pitanju roba, a vlada UK-a će naplatiti PDV u ime EU-e. To znači da će u Irskom moru biti ograničena carinska granica s provjerama u glavnim lukama. Četiri godine nakon završetka prijelaznog razdoblja, skupština Sjeverne Irske moći će glasovati o ovom aranžmanu.

Desetljećima tijekom druge polovice 20. stoljeća, nasilje između protestanata i katolika kvarilo je Sjevernu Irsku, a granica između sela Ujedinjenog Kraljevstva i Republike Irske na jugu bila je militarizirana. Sporazum na Veliki petak iz 1998. učinio je granicu gotovo nevidljivom, osim znakova za ograničenje brzine, koji prelaze s "milja na sat" na sjeveru na "kilometre na sat" na jugu.

I pregovarači Ujedinjenog Kraljevstva i EU-e zabrinuti su zbog posljedica ponovnog uvođenja graničnih kontrola, što bi Britanija možda morala učiniti, kako bi ukinula slobodu kretanja iz EU-e. Ipak, izlazak iz carinske unije bez nametanja carinskih provjera na sjevernoirskoj granici ili između Sjeverne Irske i ostatka Britanije ostavlja širom otvorena vrata za krijumčarenje. Ovaj značajan i jedinstven izazov jedan je od razloga koje zagovornici "mekog Brexita" najviše navode u korist ostanka u carinskoj uniji EU-e, a možda i na jedinstvenom tržištu. Drugim riječima, zagonetka Sjeverne Irske možda je stvorila stražnja vrata za blagi Brexit.¹⁸

Prema Sporazumu Velikog petka, vlada Ujedinjenog Kraljevstva dužna je nadzirati Sjevernu Irsku s "rigoroznom nepristranošću"; a to se može pokazati teškim za vladu koja ovisi o suradnji stranke s pretežno protestantskom podrškom i povijesnim vezama s protestantskim paravojnima skupinama.

¹⁸ Finance Institute, <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/economics/brexit/> (pristupljeno 22. srpnja 2022.)

3.7. Opći izbori u lipnju 2017

May je 18. travnja pozvala na izvanredne izbore koji će se održati 8. lipnja, unatoč prethodnim obećanjima da ih neće održati do 2020. Ankete su u to vrijeme sugerirale da bi May proširila svoju tanku parlamentarnu većinu od 330 mjesta. Laburisti su, međutim, brzo dobili na anketama.

Konzervativci su izgubili većinu, osvojivši 318 mjesta prema 262 laburističkih. Škotska nacionalna stranka osvojila je 35, dok su ostale stranke osvojile 35.

Govoreći ispred premijerkine rezidencije u Downing Streetu 10, May je odbila pozive da napusti svoje mjesto, rekavši: "Jasno je da samo Konzervativna i unionistička stranka" - službeni naziv Torijevaca - "ima legitimitet i sposobnost pružanja te sigurnosti zapovijedanjem većine u Donjem domu."¹⁹ Konzervativci su sklopili dogovor s Demokratskom unionističkom strankom Sjeverne Irske, koja je osvojila 10 mjesta, o formiranju koalicije. Stranka je malo poznata izvan Sjeverne Irske, ako je suditi po valu znatiželjnih Google pretraga zbog kojih se DUP-ova stranica srušila.

May je izbore predstavila kao priliku za konzervativce da učvrste svoj mandat i ojačaju svoju pregovaračku poziciju s Bruxellesom. Ali ovo se izjalovilo.

"Izbori su služili raspršivanju, a ne koncentriranju političke moći, posebno u pogledu Brexita", napisao je politički dopisnik Sky Newsa Lewis Goodall. "Još od izborne noći, Bruxelles se ne bavi samo brojem 10, već zapravo i Donji dom."²⁰

Nakon izbora, mnogi su očekivali da će se stav vlade o Brexitu ublažiti i bili su u pravu. May je u srpnju 2018. objavila bijelu knjigu o Brexitu u kojoj se spominje "sporazum o pridruživanju" i područje slobodne trgovine robom s EU. David Davis podnio je ostavku na mjesto tajnika za Brexit, a Boris Johnson u znak prosvjeda dao je ostavku na mjesto ministra vanjskih poslova.

Ali izbori su također povećali mogućnost Brexita bez dogovora. Kao što je The Financial Times predvidio, rezultat je May učinio podložnijom pritisku euroskeptika i njezinih koalicijskih partnera.

¹⁹ Vlada UK, <https://www.gov.uk/government/speeches/pm-statement-general-election-2017> (pristupljeno 3. rujna 2022.)

²⁰ Sky News, <https://news.sky.com/story/one-year-on-the-significance-of-the-2017-general-election-11399375> (pristupljeno 3. rujna 2022.)

S obzirom da je njezina pozicija oslabljena, May se borila da ujedini svoju stranku iza svog sporazuma i zadrži kontrolu nad Brexitom.

3.8. Referendum o neovisnosti Škotske

Političari u Škotskoj tražili su drugi referendum o neovisnosti nakon glasovanja o Brexitu, ali rezultati izbora 8. lipnja 2017. bacili su mrlju na njihove napore. Škotska nacionalna stranka (SNP) izgubila je 21 mjesto u Westminsterskom parlamentu, a 27. lipnja 2017. škotska prva ministrica Nicola Sturgeon, rekla je da će njezina vlada u Holyroodu "resetirati" svoj raspored neovisnosti kako bi se usredotočila na postizanje "mekog Brexita".

Prema britanskom izbornom povjerenstvu, niti jedno škotsko lokalno područje nije glasalo za izlazak iz EU-e, iako je Moray bio blizu 49,9%. Zemlja je kao cjelina odbila referendum za 62,0% prema 38,0%. Unatoč tome što Škotska ima samo 8,4% stanovništva Ujedinjenog Kraljevstva, njezin glas za ostanak zajedno sa glasom Sjeverne Irske, koja čini samo 2,9% stanovništva Ujedinjenog Kraljevstva uvelike je nadmašila podrška Brexitu u Engleskoj i Walesu.²¹

Škotska se pridružila Engleskoj i Walesu kako bi osnovala Veliku Britaniju 1707. te je odnos ponekad bio buran. SNP, koji je osnovan 1930-ih, imao je samo šest od 650 mjesta u Westminsteru 2010. Sljedeće je godine, međutim, formirao većinsku vladu u decentraliziranom škotskom parlamentu u Holyroodu, dijelom zahvaljujući obećanju da će održati referendum o škotskoj neovisnosti.

Na tom referendumu, održanom 2014., stranka koja se zalaže za neovisnost izgubila je s 44,7% glasova; Odaziv je bio 84.6%. Međutim glasovanje je pokrenulo potporu nacionalistima. SNP je sljedeće godine osvojio 56 od 59 škotskih mjesta u Westminster te postao treća najveća stranka u Ujedinjenom Kraljevstvu. Britanska izborna karta odjednom je pokazala očiglednu podjelu između

²¹ Electoral Commission UK, <https://www.electoralcommission.org.uk/who-we-are-and-what-we-do/elections-and-referendums/past-elections-and-referendums/eu-referendum/results-and-turnout-eu-referendum> (pristupljeno 3. rujna 2022.)

Engleske i Walesa u kojima dominira torijevska plava s povremenim mrljama laburističke crvene – i potpuno žute Škotske.

Kad je Britanija glasala za izlazak iz EU-e, Škotska je burno reagirala. Kombinacija rastućeg nacionalizma i snažne potpore Europi dovela je gotovo odmah do poziva na novi referendum o neovisnosti. Kad je Vrhovni sud 3. studenoga 2017. donio odluku da decentralizirane nacionalne skupštine poput škotskog parlamenta ne mogu staviti veto na Brexit, zahtjevi su postali sve glasnjiji.

Dana 13. ožujka te godine, Sturgeon je pozvala na drugi referendum koji bi se trebao održati u jesen 2018. ili proljeće 2019. Holyrood ju je podržala 28. ožujka sa 69 glasova za i 59 protiv, dan prije nego što je May-ina vlada pokrenula članak 50.²²

Sturgeonovo preferirano vrijeme značajno je budući da će dvogodišnje odbrojavanje pokrenuto člankom 50. završiti u proljeću 2019. kada bi politika oko Brexita mogla biti posebno nestabilna.

Ekonomska situacija Škotske također postavlja pitanja o njezinoj hipotetskoj budućnosti kao neovisne zemlje. Pad cijene nafte zadao je udarac državnim financijama. U svibnju 2014. prognozirani su porezni primitci od bušenja u Sjevernom moru za 2015. – 2016. od 3,4 milijarde do 9 milijardi funti, ali je prikupio 60 milijuna funti, manje od 1% srednje vrijednosti prognoze.²³

U stvarnosti, ove brojke su hipotetske, budući da financije Škotske nisu u potpunosti podijeljene, ali procjene se temelje na zemljopisnom udjelu zemlje u bušenju u Sjevernom moru, tako da ilustriraju što bi mogla očekivati kao neovisna nacija.

Oživjela je debata o tome koju bi valutu koristila neovisna Škotska. Bivši čelnik SNP-a Alex Salmond, koji je bio prvi ministar Škotske do studenog 2014., rekao je za Financial Times da bi zemlja mogla napustiti funtu i uvesti vlastitu valutu, dopuštajući joj da slobodno funkcionira ili je vezana uz funtu. Isključio je ulazak u euro, ali drugi tvrde da bi bilo potrebno da se Škotska pridruži EU. Druga mogućnost bila bi korištenje funte, što bi značilo gubitak kontrole nad monetarnom politikom.

²² Vlada UK <https://www.ons.gov.uk/> (pristupljeno 22. srpnja 2022.)

²³ FT, <https://www.ft.com/content/e248b414-0a37-11e7-ac5a-903b21361b43> (pristupljeno 3. rujna 2022.)

4. ARGUMENTI ZA I PROTIV BREXITA

Birači za "izlazak" temeljili su svoju potporu Brexitu na različitim čimbenicima, uključujući europsku dužničku krizu, imigraciju, terorizam i uočeno opterećenje briselske birokracije britanskom gospodarstvu. Britanija je dugo bila oprezna prema projektima Europske unije, za koje oni koji su za napuštanje smatraju da ugrožavaju suverenitet Ujedinjenog Kraljevstva te tvrde da se zemlja nikada nije uključila u monetarnu uniju Europske unije, što znači da koristi funtu umjesto eura. Također je ostao izvan schengenskog područja, što znači da nema otvorene granice s nizom drugih europskih nacija. Protivnici Brexita također navode niz obrazloženja za svoj stav. Jedan je rizik uključen u povlačenje iz procesa donošenja odluka EU-e, s obzirom na to da je to daleko najveće odredište za britanski izvoz. Druga su ekonomske i društvene koristi od "četiri slobode" EU-e: slobodnog kretanja roba, usluga, kapitala i ljudi preko granica. Zajednička nit u oba argumenta je da bi izlazak iz EU-e kratkoročno destabilizirao britansku ekonomiju, a dugoročno bi zemlju učinio siromašnijom.²⁴

U srpnju 2018. May-in kabinet je doživio još jedan potres kada je Boris Johnson podnio ostavku na mjesto britanskog ministra vanjskih poslova, a David Davis podnio ostavku na mjesto ministra za Brexit, zbog May-inih planova da zadrži bliske veze s EU. Johnsona je zamijenio Jeremy Hunt, koji se zalagao za blagi Brexit.

Pitanje koje je najvažnije u glavama mnogih ljudi je gdje će UK trgovati kada zemlja napusti Europsku uniju. Iako je nemoguće točno zamisliti kakav će model trgovanja UK razviti, postoji niz dostupnih opcija koje već koriste druge zemlje.

Tri zemlje koje pripadaju Europskom gospodarskom prostoru (Švicarska, Norveška i Island) imaju bilateralne sporazume s drugim zemljama EU-e. To znači da moraju usvojiti neke od zakona EU, ali nisu punopravne članice. Kao takvi ne dobivaju pravo glasa niti na neki drugi način imaju utjecaj na politike i zakone EU-e, ali imaju pristup jedinstvenom tržištu u svrhu trgovanja. U zamjenu za ovaj pristup, svaka članica EGP-a mora prihvatiti četiri slobode EU-e. To uključuje slobodu

²⁴ Vlada UK, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/517415/treasury_analysis_economic_impact_of_eu_membership_web.pdf (pristupljeno 3. rujna 2022.)

kretanja i financijski doprinos blagajni EU. Da je Velika Britanija odabrala ovaj scenarij, zemlji bi bilo još gore. Oni bi i dalje imali otvorene granice, i dalje bi plaćali članarinu, ali ne bi imali utjecaja na politiku ili zakone. Budući da je dio EU-e, Ujedinjeno Kraljevstvo ima koristi od trgovinskih sporazuma između EU-e i drugih svjetskih sila. EU ima veću pregovaračku moć budući da je najveće gospodarstvo kao skupina. Stoga bi izlaskom Velika Britanija izgubila pregovaračku moć i slobodnu trgovinu s drugim europskim zemljama. Dok Ujedinjeno Kraljevstvo pokušava ponovno uspostaviti trgovinske sporazume s drugim zemljama, mogle bi dobiti manje povoljne rezultate. U sljedećim odlomcima su navedene neke od mogućih prednosti i nedostataka.

4.1. Prednosti Brexita

1. UK vraća svoj suverenitet

Veliki dio EU-e zahtijevao je od britanske nacije da se odrekne svoje ovlasti nad određenim nacionalnim pitanjima, smanjujući ovlasti britanskog parlamenta. Brexit bi Velikoj Britaniji kao neovisnoj zemlji otvorio vrata za povezivanje s ostatkom svijeta.

2. Trenutačno smanjenje troškova za UK

Kao članica EU-e, Britanija je, kao jedna od najvećih utjecajnih nacija, odigrala veliku ulogu u doprinosu proračunu EU-e. Samo u jednoj godini potrošeno je gotovo 8,6 milijardi funti! Ako bi se taj iznos sačuvao kao imovina zemlje, mogao bi se iskoristiti u razne različite svrhe od koristi njihovim stanovnicima.

3. Brzo smanjenje problema zbog imigracije

Slijedeći zakone EU-e, britanska nacija morala je dopustiti građanima iz drugih država članica da žive i rade u Ujedinjenom Kraljevstvu, a Britancima da učine isto u drugim zemljama. To je dovelo do značajnog porasta imigracije u Britaniju i nacija nije imala izbora nego prihvatiti taj brzi porast tempa useljavanja. Brexit bi omogućio Britaniji da odabere tempo koji savršeno odgovara njihovoj naciji.²⁵

²⁵ <https://www.ig.com/au/financial-events/brexit/pros-and-cons-of-brexit> (pristupljeno 29. kolovoza 2022.)

4. Povećanje stope zaposlenosti

Kao rezultat trenutnog smanjenja broja imigranata, istovremeno bi se povećao i broj slobodnih radnih mjesta u zemlji. Štoviše, ako trgovina nastavi cvjetati, očekuje se da će se prilike za zapošljavanje još više umnožiti.

5. Međunarodna trgovina

Premda je istina da je Britanija imala koristi od raznih međunarodnih sporazuma kao članica EU, nagađa se da će kao neovisna nacija koja će imati punu ovlast za donošenje vlastitih odluka, Britanija puno više napredovati.²⁶ Uz sve vrste tvrtki koje mogu sudjelovati u međunarodnoj trgovini bez regulatornog opterećenja multinacionalnog upravljačkog tijela, nacija može napredovati u ovom sektoru.

6. Nacionalna sigurnost

Sada kada se britanska nacija ne mora pridržavati pravila o neograničenom protoku ljudi u i iz nacije, kretanje ljudi može se dobro nadzirati smanjujući šanse za zabrinutost nacionalne sigurnosti zbog kriminalnih pojedinaca.²⁷

Bivši ministar rada i mirovinskog sustava Iain Duncan Smith izrazio je zabrinutost u vezi s ovim pitanjem rekavši da otvorene granice znače lak i brz pristup terorizmu da uđe u naciju.

²⁶ <https://vittana.org/22-pros-and-cons-of-brexit> (pristupljeno 29. kolovoza 2022.)

²⁷ <https://netivist.org/debate/consequences-of-brexit-pros-and-cons> (pristupljeno 29. kolovoza 2022.)

4.2. Nedostaci Brexita

1. Gubitak stranih ulaganja

Europska unija, kao multinacionalno strano tijelo koje drži 25% udjela u globalnom BDP-u, ima svoj pošten udio u pitanjima vanjskih odnosa i ulaganja. U 2012. godini gotovo polovica izravnih stranih ulaganja koja je UK primila bila je povezana s aktivnostima EU.

Zbog goleme moći EU-e u održavanju međunarodnih veza, postoji velika vjerojatnost da bi Brexit prouzročio naciji veliki gubitak u izravnim stranim ulaganjima (FDI).

2. Dijeljenje inteligencije postaje teško

Trenutne nestabilne političke situacije u raznim dijelovima svijeta s još nekoliko regija koje izražavaju agresiju, razmjena obavještajnih podataka među zemljama može se pokazati iznimno korisnim.

Međutim, razvod od EU definitivno bi doveo do ograničenja protoka takvih, ponekad i povjerljivih informacija čiji bi pristup pomogao stvaranju sigurnijeg okruženja za sve građane.

3. Nedostatak visokokvalificirane radne snage

Brexit bi zahtijevao od svih građana zemalja EU-e da se vrate natrag u svoju zemlju, ostavljajući velik broj slobodnih radnih mjesta. Ljudi koji žive u Ujedinjenom Kraljevstvu s vremena na vrijeme često ne ispunjavaju kriterije za radno mjesto, što u konačnici dovodi do praznog radnog mjesta. To bi moglo naštetiti potencijalnom gospodarskom rastu nacije.

4. Britanci koji žive u drugim zemljama EU moraju se vratiti

Brexit bi značio da će neograničeno useljavanje u i iz Ujedinjenog Kraljevstva biti zaustavljeno, ostavljajući 1,4 milijuna ljudi koji će iskoristiti ovaj sporazum s upitnim statusom u zemljama EU. Najsigurniji način za Britance da izbjegnu sukobe bit će povratak i Britanija više neće biti zemlja s raznolikom međunarodnom kulturom.

5. Porast prosječnih troškova kućanstva

Uvoz i izvoz proizvoda bez poreza više ne bi bili mogući između Ujedinjenog Kraljevstva i zemalja članica EU, što bi dovelo do brzog povećanja cijena raznih artikala.

Očekuje se da će se troškovi energije za naciju povećati za 500 milijuna funti kako dođe do razdvajanja.

Gore navedene prednosti i nedostatci Brexita zasigurno dokazuju da se radi o prilično složenoj situaciji. Kako će to izgledati za Britaniju i ostale zemlje EU može se sa sigurnošću odgovoriti tek nakon isteka tranzicijskog razdoblja. Do tada svijet i dalje iznenađuje nagađanja o tome što može donijeti budućnost odnosa između zemalja.

5. EKONOMSKA REAKCIJA NA BREXIT

Iako je Britanija službeno napustila EU, 2020. godina je prijelazno i provedbeno razdoblje. Dok se ne donesu i finaliziraju razne odluke, trgovina i carina se nastavljaju kao i prije, tako da nema puno toga na dnevnoj bazi što se čini drugačijim ljudima koji žive u Ujedinjenom Kraljevstvu. Ipak, odluka o izlasku iz EU-e utjecala je na britansko gospodarstvo.

Rast BDP-a zemlje usporio se na oko 1,4% u 2018. sa 1,9% u 2017. i 2016. godini jer su poslovna ulaganja pala.²⁸ MMF predviđa da će gospodarstvo zemlje rasti na 1,3% u 2019. i 1,4% u 2020. godini. Bank of England je smanjila rast BDP-a od 1,3% u 2019. godini. njegova prognoza rasta za 2019. na 1,2%, što je najniže od financijske krize.

Stopa nezaposlenosti u Ujedinjenom Kraljevstvu dosegla je najnižu razinu od 44 godine od 3,9% u tri mjeseca do siječnja 2019. Stručnjaci to pripisuju poslodavcima koji radije zadržavaju radnike umjesto da ulažu u nove velike projekte.²⁹

U 2018. funta je uspjela nadoknaditi gubitke koje je pretrpjela nakon glasovanja o Brexitu, ali je negativno reagirala, jer se povećala vjerojatnost Brexita bez dogovora. Valuta bi mogla ojačati ako se donese sporazum o "mekom Brexitu" ili se Brexit odgodi.

Dok je pad vrijednosti funte pomogao izvoznicima, viša cijena uvoza prešla je na potrošače i imala značajan utjecaj na godišnju stopu inflacije. Inflacija CPI dosegla je 3,1% u 12 mjeseci do studenog 2017., što je gotovo šestogodišnji maksimum koji je znatno premašio cilj Banke Engleske od 2%. Inflacija je na kraju počela padati 2018. s padom cijena nafte i plina i bila je na 1,8% u siječnju 2019.

Izješće Doma lordova iz srpnja 2017. citira dokaze da bi tvrtke u Ujedinjenom Kraljevstvu morale povećati plaće kako bi privukle domaće radnike nakon Brexita, što bi "vjerojatno dovelo do viših cijena za potrošače."

²⁸ Vlada UK <https://www.ons.gov.uk/economy/grossdomesticproductgdp/timeseries/ihyp/pn2> (pristupljeno 3. rujna 2022.)

²⁹ Business standard <https://www.business-standard.com/> (pristupljeno 22. srpnja 2022.)

Očekuje se da će međunarodna trgovina biti narušena zbog Brexita, čak i ako Britanija pregovara o nizu sporazuma o slobodnoj trgovini. Dr. Monique Ebell, bivša suradnica ravnatelja istraživanja na Nacionalnom institutu za ekonomska i društvena istraživanja, predviđa smanjenje ukupne trgovine robom i uslugama u Ujedinjenom Kraljevstvu od -22% ako članstvo u EU bude zamijenjeno sporazumom o slobodnoj trgovini. Drugi sporazumi o slobodnoj trgovini vjerojatno ne bi mogli nadoknaditi zastoje: Ebell vidi da pakt s BRIICS-om (Brazil, Rusija, Indija, Indonezija, Kina i Južna Afrika) povećava ukupnu trgovinu za 2,2%; pakt sa SAD-om, Kanadom, Australijom i Novim Zelandom bio bi nešto bolji, s 2,6%.³⁰

Jedinstveno tržište je vrlo dubok i sveobuhvatan trgovinski sporazum čiji je cilj smanjenje nekarinskih barijera, dok se čini da je većina sporazuma o slobodnoj trgovini izvan EU-e prilično neučinkovita u smanjenju nekarinskih barijera barijere koje su važne za trgovinu uslugama.³¹

5.1. Prednosti

Slaba valuta na globalnim tržištima mogla bi biti korisna za proizvođače iz Ujedinjenog Kraljevstva. Sve industrije koje imaju fokus na izvoz trebale bi uočiti neki oblik koristi. U 2015., 10 najvećih izvoza iz Ujedinjenog Kraljevstva bili su (u američkim dolarima (USD)):³²

- Strojevi, motori, pumpe: 63,9 milijardi USD (13,9% ukupnog izvoza)
- Dragulji, plemeniti metali: 53 milijarde dolara (11,5%)
- Vozila: 50,7 milijardi dolara (11%)
- Farmaceutski proizvodi: 36 milijardi dolara (7,8%)
- Nafta: 33,2 milijarde dolara (7,2%)
- Elektronička oprema: 29 milijardi dolara (6,3%)
- Zrakoplov, svemirski brod: 18,9 milijardi dolara (4,1%)
- Medicinska, tehnička oprema: 18,4 milijarde dolara (4%)

³⁰ <https://www.niesr.ac.uk/blog/will-new-trade-deals-soften-blow-hard-brexit> (pristupljeno 3. rujna 2022.)

³¹ <https://cepr.org/voxeu/columns/economic-effects-brexit-evidence-stock-market> (pristupljeno 22. srpnja 2022.)

³² <https://www.ibisworld.com/united-kingdom/industry-trends/biggest-exporting-industries/> (pristupljeno 3. rujna 2022.)

- Organske kemikalije: 14 milijardi dolara (3%)
- Plastika: 11,8 milijardi dolara (2,6%)

Određeni sektori spremni su imati koristi od izlaska iz EU-e. Multinacionalne kompanije nabrojene na FTSE 100 najvjerojatnije će vidjeti porast zarade. Slabost valute između ostalog može koristiti turizmu, energetici i uslužnoj industriji.

U svibnju 2016. Državna banka Indije (SBIN.NS), najveća indijska komercijalna banka, sugerirala je da će Brexit Indiji koristiti ekonomski. Iako će napuštanje eurozone značiti da Ujedinjeno Kraljevstvo više neće imati nesmetan pristup jedinstvenom europskom tržištu, omogućit će se više usredotočenosti na trgovinu s Indijom. Indija će također imati više prostora za manevar ako se Ujedinjeno Kraljevstvo više ne pridržava europskih trgovinskih pravila i propisa.

5.2. Trgovina Ujedinjenog Kraljevstva i Eurospke unije nakon Brexita

May je podržavala "tvrđi" Brexit, koji podrazumijeva Britansko napuštanje i jedinstveno tržište Europske unije i carinsku uniju, a uostalom i započeti pregovore o trgovinskim sporazumima kako bi upravljali njihovim nadolazećim vezama. Ova pregovaranja trebala bi se voditi tijekom prijelaznog perioda.

Loši rezultati konzervativaca na prijevremenim izborima u lipnju 2017. doveli su u pitanje potporu naroda tvrdom Brexitu, a mnogi u tisku nagađali su da bi vlada mogla zauzeti blaži stav. Bijela knjiga o Brexitu objavljena u srpnju 2018. otkrila je planove za blaži Brexit.³³

Bijela knjiga kaže da vlada planira napustiti jedinstveno tržište EU-e i carinsku uniju. Međutim, predlaže se stvaranje područja slobodne trgovine za robu što bi izbjeglo potrebu za carinskim i regulatornim provjerama na granici i značilo da poduzeća ne bi trebala ispunjavati skupe carinske deklaracije. I omogućilo bi da proizvodi prolaze samo jedan set odobrenja i ovlaštenja na bilo kojem tržištu, prije nego što se proda na oba. To znači da će Ujedinjeno Kraljevstvo slijediti pravila jedinstvenog tržišta EU-e kada je riječ o robi.

³³ KPMG, <https://home.kpmg/ie/en/home/insights> (pristupljeno 6. kolovoza 2022.)

Bijela knjiga je priznala da je carinski aranžman bez granica s EU-om onaj koji je Ujedinjenom Kraljevstvu omogućio da pregovara o sporazumima o slobodnoj trgovini s trećim zemljama šireg opsega od bilo kojeg drugog koji postoji između EU-e i treće zemlje.

Vlada je u pravu da danas u Europi nema primjera ovakvog odnosa. Četiri široka presedana koja postoje su odnos EU-e s Norveškom, Švicarskom, Kanadom i članicama Svjetske trgovinske organizacije.

5.3. Norveški model

Prva opcija bila bi da se Ujedinjeno Kraljevstvo pridruži Norveškoj, Islandu i Lichtensteinu u Europskom gospodarskom prostoru (EEA), koji omogućuje pristup jedinstvenom tržištu EU-e za većinu dobara i usluga (poljoprivreda i ribarstvo su isključeni). Istodobno, EGP je izvan carinske unije, pa bi Britanija mogla sklapati trgovinske sporazume sa zemljama koje nisu članice EU.

Aranžman, međutim, teško da je dobitan: Ujedinjeno Kraljevstvo bi bilo vezano nekim zakonima EU-e, dok bi izgubilo sposobnost da utječe na te zakone putem glasačkih prava u Europskom vijeću i Europskom parlamentu. U rujnu 2017. May je ovaj dogovor nazvala neprihvatljivim gubitkom demokratske kontrole.³⁴

David Davis izrazio je zanimanje za norveški model u odgovoru na pitanje koje je dobio u američkoj gospodarskoj komori u Washingtonu, te izjavio da su to uzeli u obzir, ali nije glavni prioritet.³⁵ Posebno je mislio na Europsko udruženje slobodne trgovine (EFTA), koje poput EEA nudi pristup jedinstvenom tržištu, ali ne i carinskoj uniji.

EFTA je nekoć bila velika organizacija, ali većina njezinih članica otišla je u EU. Danas obuhvaća Norvešku, Island, Lihtenštajn i Švicarsku; sve osim Švicarske također su članice EGP-a.

³⁴ Vlada UK, <https://www.gov.uk/government/speeches/pms-florence-speech-a-new-era-of-cooperation-and-partnership-between-the-uk-and-the-eu> (pristupljeno 3. rujna 2022.)

³⁵ Politico, <https://www.politico.eu/article/david-davis-norway-model-is-one-option-for-uk-after-brexit/> (pristupljeno 3. rujna 2022.)

5.4. Švicarski model

Odnos Švicarske prema EU, kojim upravlja oko 20 velikih bilateralnih paktova s blokom, općenito je sličan aranžmanu EGP-a. Uz ovo troje, Švicarska je članica Europskog udruženja za slobodnu trgovinu (EFTA). Švicarska je pomogla uspostaviti EEA, ali njeni ljudi odbili su članstvo na referendumu 1992. godine.

Zemlja dopušta slobodno kretanje ljudi i članica je Schengen-skog područja bez putovnica. Podliježe mnogim pravilima jedinstvenog tržišta, a da pri njihovom donošenju nema puno riječi. Izvan je carinske unije, što joj omogućuje pregovaranje o sporazumima o slobodnoj trgovini s trećim zemljama. Švicarska ima pristup jedinstvenom tržištu roba (s izuzetkom poljoprivrede), ali ne i usluga (s izuzetkom osiguranja), te uplaćuje skroman iznos u proračun EU-e.

Pristaše Brexita koji žele "vratiti kontrolu" vjerojatno neće prihvatiti ustupke koje su Švicarci napravili u vezi s imigracijom, proračunskim plaćanjima i pravilima jedinstvenog tržišta. EU-i nije u interesu ni odnos po uzoru na švicarski primjer: članstvo Švicarske u EFTA-i, ali ne i u EGP-u i Schengenu, neuredan je proizvod složene povijesti europskih integracija.

5.5. Kanadski model: Sporazum o slobodnoj trgovini

Treća opcija je pregovaranje o sporazumu o slobodnoj trgovini s EU-om u skladu sa sveobuhvatnim gospodarskim i trgovinskim sporazumom (CETA), paktom koji je EU finalizirao s Kanadom, ali nije potvrdio.³⁶ Najočigledniji problem s ovim pristupom je da Ujedinjeno Kraljevstvo ima samo dvije godine od pokretanja članka 50. da pregovara o takvom sporazumu.

Kako bi se dalo uvid u to koliko je taj vremenski okvir kratak, pregovori o CETA-i započeli su 2009., a zaključeni su 2014. Tri godine kasnije, mala manjina od 28 nacionalnih parlamenata EU-e, ratificirala je sporazum. Uvjeravanje ostatka moglo bi potrajati godinama. Čak i podnacionalna zakonodavna tijela mogu stati na put dogovoru. Valonski regionalni parlament, koji predstavlja

³⁶Vlada UK, <https://www.gov.uk/government/speeches/pms-florence-speech-a-new-era-of-cooperation-and-partnership-between-the-uk-and-the-eu> (pristupljeno 3. rujna 2022.)

manje od 4 milijuna Belgijanaca koji uglavnom govore francuski, samostalno je blokirao CETA na nekoliko dana 2016.

Kako bi produžila dvogodišnji rok za izlazak iz EU, Britanija bi trebala jednoglasno odobrenje EU. Nekoliko britanskih političara, uključujući državnog kancelara Philipa Hammonda, naglasili su potrebu za prijelaznim sporazumom od nekoliko godina kako bi među ostalim razlozima Britanija mogla pregovarati o trgovinskim sporazumima EU-e i trećih zemalja; međutim, ta je ideja naišla na otpor tvrdolinijaških zagovornika Brexita.³⁷

Na neki način, uspoređivanje britanske situacije s kanadskom je pogrešno. Kanada već uživa slobodnu trgovinu sa Sjedinjenim Državama putem NAFTA-e, što znači da trgovinski sporazum s EU-om nije toliko ključan kao što je to za Ujedinjeno Kraljevstvo.³⁸ Kanadsko i britansko gospodarstvo također su vrlo različite: CETA ne uključuje financijske usluge, jednu od najvećih britanskih izvoza u EU.

Govoreći u Firenci u rujnu 2017., May je rekla da Ujedinjeno Kraljevstvo i EU "mogu učiniti puno bolje" od trgovinskog sporazuma u stilu CETA, budući da polaze od "pozicije bez presedana" dijeljenja skupa pravila i propisa. Nije elaborirala kako bi "puno bolje" izgledalo, osim što je pozvala obje strane da budu "kreativne i praktične".³⁹

Monique Ebell, iz Nacionalnog instituta za ekonomska i socijalna istraživanja, naglašava da će čak i ako postoji sporazum, nekarinske barijere vjerojatno predstavljati značajnu kočnicu britanskoj trgovini s EU-om. Ona očekuje ukupnu vanjsku trgovinu Ujedinjenog Kraljevstva. Ona smatra da dogovori o slobodnoj trgovini općenito ne rješavaju dobro trgovinu uslugama. Usluge su glavna komponenta britanske međunarodne trgovine; zemlja ima trgovinski suficit u tom segmentu, što nije slučaj za robu.

Sporazumi o slobodnoj trgovini također se bore za obuzdavanje nekarinskih barijera. Doduše, Britanija i EU polaze od jedinstvene regulatorne sheme, ali razlike će se samo umnožiti nakon Brexita.

³⁷ UK-EU relations, <https://ukandeu.ac.uk/canada-and-brexit/> (pristupljeno 11. kolovoza 2022.)

³⁸ Vlada UK <https://www.gov.uk/government/speeches/pms-florence-speech-a-new-era-of-cooperation-and-partnership-between-the-uk-and-the-eu> (pristupljeno 3. rujna 2022.)

³⁹ Vlada UK, <https://www.gov.uk/government/speeches/pms-florence-speech-a-new-era-of-cooperation-and-partnership-between-the-uk-and-the-eu> (pristupljeno 3. rujna 2022.)

5.6. WTO

Ukoliko Britanija i EU nisu u mogućnosti postići dogovor o budućim odnosima, vratit će se na uvjete Svjetske trgovinske organizacije (WTO). Međutim, čak ni ovo zadano ne bi bilo sasvim jednostavno. Budući da je Britanija trenutno članica WTO-a kroz EU, morat će podijeliti tarifne rasporede s blokom i razdvojiti obveze koje proizlaze iz tekućih trgovinskih sporova. Ovaj posao je već započeo.

Trgovanje s EU pod uvjetima WTO-a scenarij je "bez dogovora" koji je konzervativna vlada predstavila kao prihvatljivu zamjenu iako većina promatrača to vidi kao pregovaračku taktiku. Britanski državni tajnik za međunarodnu trgovinu Liam Fox rekao je u srpnju 2017.: "Ljudi govore o WTO-u kao da će to biti smak svijeta. Ali zaboravljaju da tako trenutno trguju sa Sjedinjenim Državama, s Kinom, s Japanom, s Indijom, s Zaljevom, a naš trgovački odnos je jak i zdrav."

Određene industrije bi bile teško pogođene vanjskim carinama EU-e. Britanija izvozi 77% automobila koje proizvodi, a 58% njih ide u Europu. EU naplaćuje carine od 10% na uvezene automobile. Monique Ebell iz NIESR-a procijenila je da bi napuštanje jedinstvenog tržišta EU-e smanjilo ukupnu trgovinu robom i uslugama u Ujedinjenom Kraljevstvu, te ne samo onu s Europskom Unijom za 22-30%.⁴⁰

Ni Ujedinjeno Kraljevstvo neće samo odustati od svojih trgovinskih aranžmana s EU. Prema bilo kojem od gore navedenih scenarija, vjerojatno će izgubiti trgovinske sporazume koje je blok sklopio sa 63 treće zemlje, kao i napredak u pregovorima o drugim sporazumima. Zamjena ovih i dodavanje novih je neizvjesna perspektiva. U intervjuu za Politico u rujnu 2017., tajnik trgovine Liam Fox rekao je da je njegov ured formiran u srpnju 2016. odbio neke treće zemlje koje žele pregovarati o sporazumima o slobodnoj trgovini jer nemaju kapacitet za pregovore.

Fox želi pretočiti uvjete postojećih trgovinskih sporazuma s EU-om u nove sporazume, ali neke zemlje možda neće biti spremne dati Britaniji.

⁴⁰ Politico, <https://www.politico.eu/article/brexit-wto-uk-trade-eu/> (pristupljeno 11. kolovoza 2022.)

Pregovori s trećim zemljama tehnički nisu dopušteni dok je Britanija i dalje članica EU-e, ali i tako su započeli neformalni pregovori, posebice sa SAD-om.

5.7. Utjecaj na SAD

Tvrtke u SAD-u u širokom rasponu sektora napravile su velika ulaganja u Ujedinjenom Kraljevstvu tijekom mnogo godina. Američke korporacije su od 2000. iz Ujedinjenog Kraljevstva izvukle 9% globalne dobiti inozemnih podružnica. Samo u 2014. američke tvrtke uložile su u Britaniju ukupno 588 milijardi dolara. SAD također zapošljava puno Britanaca. Zapravo, američke tvrtke su jedno od najvećih tržišta rada u Ujedinjenom Kraljevstvu. Proizvodnja američkih podružnica u Ujedinjenom Kraljevstvu iznosila je 153 milijarde dolara u 2013. Ujedinjeno Kraljevstvo igra vitalnu ulogu u globalnoj infrastrukturi korporativne Amerike od imovine pod upravljanjem, međunarodne prodaje te napretka u istraživanju i razvoju (R&D).

Američke tvrtke su na Britaniju gledale kao na strateška vrata prema drugim zemljama Europske unije. Brexit će ugroziti zarade podružnica i cijene dionica mnogih tvrtki koje su strateški usklađene s Ujedinjenim Kraljevstvom, zbog čega bi mogle preispitati svoje poslovanje s članicama Ujedinjenog Kraljevstva i Europske unije.⁴¹

Američke tvrtke i ulagači koji su izloženi europskim bankama i kreditnim tržištima mogu biti pod utjecajem kreditnog rizika. Europske banke će možda morati zamijeniti 123 milijarde dolara u vrijednosnim papirima, ovisno o tome kako se izlazak odvija. Nadalje, dug Ujedinjenog Kraljevstva možda neće biti uključen u hitne gotovinske rezerve europskih banaka, što stvara probleme s likvidnošću. Europski vrijednosni papiri osigurani imovinom u padu su od 2007. Ovaj pad će se vjerojatno intenzivirati sada kada je Britanija odlučila otići.

⁴¹ <https://gocardless.com/en-us/guides/posts/what-brexiteans-for-the-usa/#how-does-brexiteaffect-the-united-states> (pristupljeno 11. kolovoza 2022.)

6. POUKE BREXITA

Nakon sagledavanja svih dosadašnjih zbivanja iz prošlosti i pogledom u budućnostu, Brexit se doima kao problem koja se nije uopće trebala dogoditi. U UK-u izlazak iz Europske unije podijelio je javnost i uzrokovao političku nestabilnost, izazvao gospodarski šok i usporio je rast gospodarstva. Osim toga, mogao bi dovesti do regulatornog kolapsa zbog izmjena tisuća propisa, proizvodit će dugotrajnu gospodarsku neizvjesnost i nesumnjivo će naštetiti gospodarstvu.⁴²

Ideja koju su populistički nastrojani političari uspješno plasirali kao izazovan mamac za lakovjerne glasače u provedbi izaziva gotovo nesavladive probleme, i to ne samo za UK, nego i za Europsku uniju. Konfederacija britanske industrije apelira na britansku vladu da se zauzme za ostanak UK-a na jedinstvenom tržištu, a pojedine zemlje Njemačka, Francuska i Švedska glasno pozivaju UK da odustane od Brexita. Iako je teško predvidjeti daljnji razvoj situacije, izgleda da nije nemoguće da britanski eksperiment s izlaskom iz unije završi vraćanjem na početnu poziciju. Za sada se ta opcija zbog pritiska britanskih zagovornika Brexita još uvijek u UK-u ozbiljno ne razmatra, no sasvim sigurno je danas mnogo jasnije nego prije referendumu da bi život u UK-u i u Uniji bio mnogo jednostavniji da je većina Britanaca glasala za ostanak u Uniji.

Saznanja o svemu što je prethodilo Brexitu i konačno dovelo do toga da nešto više od polovine Britanaca podrži opciju koju ekonomisti smatraju neupitno lošijom mogu poslužiti ekonomistima, nositeljima ekonomske politike, političarima i medijima da izvuku određene pouke. U doba jačanja populizma u mnogim demokracijama, ove poruke vrijede univerzalno. Pouka za političare je da moraju preuzeti odgovornost da građanima ispravno tumače gospodarske trendove i moguće ekonomske posljedice odabira pred koje ih stavljaju.

Rastući populizam potpiruje strah od globalizacije i imigracije, a oni koji na populizmu grade svoje političke karijere riskiraju da građane navedu na odluke i stavove koji im izravno ugrožavaju blagostanje. Za nositelje ekonomske politike jasno je da iako veći stupanj vanjskotrgovinske otvorenosti i globalizacije povećava sveukupno bogatstvo nacija, on također stvara pobjednike i

⁴² TopBuzz, 2017, "UK Could Accept EU Immigration in Brexit Transition: Reports", članak objavljen 21. lipnja 2017., https://www.topbuzz.com/article/i6445155537398006281?c=tw&af_adset=qb_118064213&af_ad=644515555177660681 (pristupljeno 29. kolovoza 2022.)

gubitnike. Stoga demokratski politički procesi lako mogu preokrenuti proces globalizacije, te dovesti do ekonomski suboptimalnih izbora.

Nositelji ekonomske politike tu činjenicu ne smiju zanemariti. Ukoliko imaju želju iskoristiti prednosti ekonomske integracije i slobodne trgovine, trebali bi javne politike preusmjeriti u uklanjanje njihovih potencijalnih negativnih posljedica. Ukoliko se žele iskoristiti podobnosti slobodnog tržišta, država svojim intervencijama treba ciljano ublažiti udar globalizacije na njezine gubitnike. Osim što se trebaju više fokusirati različitostima među ljudima, trebaju imati jasniju komunikaciju javnošću te educirati mlade o osnovnim ekonomskim zakonitostima.⁴³ Ono oko čega se ekonomisti mogu složiti i što prihvaćaju je to da slobodna trgovina ima iznimno pozitivne učinke.⁴⁴

6.1. Tko je sljedeći za izlazak iz EU?

Političke prepirke oko Europe nisu ograničene samo na Britaniju. Većina članica EU-e ima jake euroskeptične pokrete koji, iako su se dosad borili za osvajanje vlasti na nacionalnoj razini, snažno utječu nacionalnu politiku. U nekoliko zemalja postoji šansa da bi takvi pokreti mogli osigurati referendume o članstvu u EU.

U svibnju 2016. globalna istraživačka tvrtka IPSOS objavila je izvješće koje pokazuje da većina ispitanika u Italiji i Francuskoj vjeruje da bi njihova zemlja trebala održati referendum o članstvu u EU.

⁴³ Coyle, Diane, 2017, "Economics after Brexit", YouTube video, 1:43, VOX (CEPR's Policy Portal), 10. travnja 2017., <http://voxeu.org/content/economics-after-brexite> (pristupljeno 29. kolovoza 2022.)

⁴⁴ Wren-Lewis, Simon, 2017, "Economics after Brexit", YouTube video, 1:20, VOX (CEPR's Policy Portal), 10. travnja 2017., <http://voxeu.org/content/economics-after-brexite-0> (pristupljeno 29. kolovoza 2022.)

7. ZAKLJUČAK

Velika Britanija je od 1970-ih dosljedno privlačila više stranih ulaganja od drugih usporedivih gospodarstava, što je dovelo do većeg rasta plaća, više inovacija i tehnološkog napretka te veće razmjene znanja i vještina, ali izravna strana ulaganja povukla su se nakon referenduma o Brexitu, a Ujedinjeno Kraljevstvo više nije lider u usporedbi s ostalima. Između 2017. i 2020. prosječni priljevi izravnih stranih ulaganja u Ujedinjeno Kraljevstvo kao udio u BDP-u pali su na najnižu razinu od 1980-ih.

Prije Brexita, Ujedinjeno Kraljevstvo je bilo najotvorenije za useljavanje i izravna strana ulaganja od naprednih gospodarstava u uzorku, s usporedivim obujmom trgovine kao udjelom u BDP-u. Nakon Brexita, UK je najmanje otvorena za trgovinu među gospodarstvima EU-e, a na donjem dijelu uzorka za izravna strana ulaganja i useljavanje. U usporedbi s liberalnim pacifičkim ekonomijama, trgovina Ujedinjenog Kraljevstva nakon Brexita drži se bolje, ali više nije lider u priljevu stranih stranih ulaganja i rastu imigracije.

Učinci ovog smanjenja trgovine, izravnih stranih ulaganja i imigracije još se trebaju vidjeti i ovisit će o odgovoru britanske vlade. Međutim to bi moglo nanijeti trajnu štetu britanskoj ekonomiji. Smanjena trgovinska otvorenost može ograničiti konkurenciju za domaća poduzeća, ometajući inovacije. Manje raznolika radna snaga i niže razine izravnih stranih ulaganja također mogu ometati rast produktivnosti. Velika Britanija je manji igrač u globalnoj ekonomiji nego što je bila prije Brexita i mora se prilagoditi kako bi izbjegla najgore ekonomske posljedice.

POPIS LITERATURE

1. Benić, Đ.: Makroekonomija, ŠK, Zagreb, 2016.
2. Business-Standard <https://www.business-standard.com/> (pristupljeno 22. srpnja 2022.)
3. CEPR <https://cepr.org/voxeu/columns/economic-effects-brexitevidence-stock-market> (pristupljeno 22. srpnja 2022.)
4. CorporateFinanceInstitute <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/economics/brexit/> (pristupljeno 22. srpnja 2022.)
5. Council of Foreign Relations <https://www.cfr.org/brexit> (pristupljeno 05. lipnja 2022.)
6. Coyle, Diane, 2017, "Economics after Brexit", YouTube video, 1:43, VOX (CEPR's Policy Portal), 10. travnja 2017., <http://voxeu.org/content/economics-after-brexit> (pristupljeno 10. lipnja 2017.).
7. EconData <http://econdata.uk/economy/> (pristupljeno 05. lipnja 2022.)
8. GoCardless <https://gocardless.com/en-us/guides/posts/what-brexit-means-for-the-usa/#how-does-brexit-affect-the-united-states> (pristupljeno 11. kolovoza 2022.)
9. GOV <https://www.gov.scot/brexit/> (pristupljeno 05. lipnja 2022.)
10. GOV <https://www.ons.gov.uk/economy/> (pristupljeno 05. lipnja 2022.)
11. <https://netivist.org/debate/consequences-of-brexit-pros-and-cons> pristupljeno 29. kolovoza 2022.)
12. IG <https://www.ig.com/au/financial-events/brexit/pros-and-cons-of-brexit> (pristupljeno 29. kolovoza 2022.)
13. Investopedia <https://www.investopedia.com/terms/b/brexit.asp> (pristupljeno 22. srpnja 2022.)
14. KPMG <https://home.kpmg/ie/en/home/insights> (pristupljeno 6. kolovoza 2022.)
15. KPMG <https://home.kpmg/ie/en/home/insights> (pristupljeno 6. kolovoza 2022.)
16. La Moncloa <https://www.lamoncloa.gob.es/> (pristupljeno 05. lipnja 2022.)
17. OECD Statistics <https://stats.oecd.org/> (pristupljeno 05. lipnja 2022.)
18. POLITICO <https://www.politico.eu/article/brexit-wto-uk-trade-eu/> (pristupljeno 11. kolovoza 2022.)
19. Samuelson, P.A.; Nordhaus, W.D.: Ekonomija, Mate, Zagreb, 19. izdanje
20. The Balance <https://www.thebalance.com/brexit-consequences-4062999> (pristupljeno 22. srpnja 2022.)
21. The Constitution Society <https://consoc.org.uk/publications/northern-ireland-and-brexit-an-explanation-by-lisa-claire-whitten/> (pristupljeno 05. lipnja 2022.)
22. TopBuzz, 2017, "UK Could Accept EU Immigration in Brexit Transition: Reports", članak objavljen 21. lipnja 2017., https://www.topbuzz.com/article/i6445155537398006281?c=tw&af_adset=qb_118064213&af_ad=644515555177660681 (pristupljeno 29. kolovoza 2022.)
23. UkAndEu <https://ukandeu.ac.uk/canada-and-brexit/> (pristupljeno 11. kolovoza 2022.)
24. Vittana <https://vittana.org/22-pros-and-cons-of-brexit> pristupljeno 29. kolovoza 2022.)

25. Wasserbauer, B.: Osnove ekonomije, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2007.
26. Wren-Lewis, Simon, 2017, "Economics after Brexit", YouTube video, 1:20, VOX (CEPR's Policy Portal), 10. travnja 2017., <http://voxeu.org/content/economics-after-brex-it-0> (pristupljeno 29. kolovoza 2022.)

POPIS ILUSTRACIJA

Graf 1. Inflacija UK u razdoblju 1989. – 2022.....	4
Graf 2. Stopa nezaposlenosti u razdoblju 1971. – 2022.	5
Graf 3. BDP Ujedinjenog Kraljevstva u razdoblju 1955. - 2021.	6
Graf 4. Top destinacije britanskog uvoza 2020.	7
Graf 5. Top destinacije britanskog izvoza 2020.	8
Graf 6. Podrška brexita prema državama.....	9
Graf 7. Udio populacije UK.....	9
Graf 8. Podjela grafova prema dobnim skupinama.....	10
Graf 9. Podjele glasova prema sektorima.....	10